

Max Sørensen: Statsforfatningsret (2. udgave ved Peter Germer, 1973) side 176 udtaler sig på linie hermed, dog således at domstolene antages i sidste instans at kunne efterprøve, om grundlovens krav om tre behandlinger er opfyldt.

Med hensyn til de tilfælde, hvor spørgsmålet om adgang til ændringer under folketingsproceduren har foreligget i praksis, kan i øvrigt henvises til beretningen af 14. juni 1974 fra folketingets udvalg for forretningsordenen med bilag I (F. T. 1973-74, 2. samling, till. B. sp. 1001 ff.), der indeholder en udførlig gennemgang af den juridiske litteratur om folketingets praksis. Det fremgår her bl. a. af et notat fra folketingssekretæren sp. 1006 f, at »det . . . ikke ubetinget [er] udelukket under behandlingen at fremsætte ændringsforslag til en lov, om hvis ændring der ikke var rejst spørgsmål ved det oprindeligt fremsatte lovforslag. Sådanne ændringsforslag kan blot være udtryk for, at problemet gribes an på en lovteknisk anden måde«.

Spørgsmålet er endvidere behandlet hos Johs. Thorborg: Kommentarer til folketingets forretningsorden (1969) side 54 ff., hvor der side 54 f. bl. a. anføres følgende:

»Der kan være tilfælde, hvor et ændringsforslag må *afvises* af formanden, fordi det er så vidtgående, at dets gennemførelse ville betyde, at det pågældende lovforslag eller forslag til folketingsbeslutning næsten kunne siges at miste sin identitet. Man må i tvivlstilfælde lægge nogen vægt på, om de foreslåede ændringer har været på tale allerede ved sagens 1. behandling, eller de først er blevet inddraget i debatten ved 2. behandling eller måske endda ved 3. behandling, idet der i sidstnævnte tilfælde må vises særlig stor tilbageholdenhed i betragtning af grundlovens krav om, at et lovforslag skal undergives 3 behandlinger inden dets endelige vedtagelse. Hvad der også må tages i betragtning er, om ændringsforslaget kan påregnes vedtaget med bred tilslutning, eller der – hvilket opfordrer til nogen forsigtighed – kun er et knebent flertal for det. Drejer det sig om et forslag, der ikke har mindste chance for at blive vedtaget, er det sket, at man – uanset at berettigelsen af at stille det kunne drages i tvivl – har ladet det komme til afstemning i sikker forvisning om dets forkastelse.«

12. Som ovenfor anført tager det oprindelige lovforslag alene sigte på at forbyde, at der tillægges eksklusivaftaler, dvs. aftaler, der forpligter arbejdsgiveren til udelukkende eller fortrinsvis at beskæftige arbejdskraft med tilknytning til en bestemt fagorganisation, nogen betydning.

Forslaget om indsættelse af et nyt § 2, stk. 2, har et andet sigte, idet det er rettet mod ordninger, hvor ydelse af statsstøtte er gjort betinget af medlemskab af den forening eller interesseorganisation, der administrerer ordningen.

På baggrund af den ovenfor citerede udtalelse i den kommenterede forretningsorden om betydningen af, at de spørgsmål, et ændringsforslag rejser, har været berørt under de forudgående behandlinger i folketinget, må det endvidere fremhæves, at debatten under folketingets 1. behandling af det her omhandlede lovforslag i det væsentlige drejede sig om hensigtsmæssigheden af at forbyde, at der tillægges eksklusivaftaler betydning. Spørgsmålet om at udstrække forbudet til at gælde andre former for pligtmæssigt medlemskab af en organisation blev nævnt af nogle ordførere, men de tilfælde, der i den forbindelse tænktes på, synes at være sådanne, som er omfattet af den affattelse af § 2, der blev vedtaget ved folketingets 2. behandling.

Med hensyn til spørgsmålet om, hvilken betydning der kan tillægges det forhold, at det oprindelige lovforslags område blev udvidet under 2. behandling, bemærkes, at grundlovens § 41, stk. 2, som nævnt skal sikre, at lovforslag undergives 3 behandlinger i folketinget. Dette må efter justitsministeriets opfattelse betyde, at i hvert fald indholdsmæssigt centrale dele af et lovforslag må være inddraget i folketingets overvejelser på et relativt tidligt tidspunkt. Forslaget til indsættelse af et nyt § 2, stk. 2, i lovforslaget må derfor i relation til grundlovens § 41, stk. 2, skulle vurderes i forhold til det oprindelige lovforslag og den indledende debat i folketinget. Også her gælder, at den omstændighed, at lovforslagets ikrafttræden foreslås udskudt til den 1. juli 1982, således at der gives folketinget en vis mulighed for at foretage nødvendige konsekvensændringer, efter justitsministeriets opfattelse er uden væsentlig betydning for identitetsspørgsmålet, idet forudsætningen om, at lovforslag skal have